

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 187-1928)

Originalt emne

Embedsmænd, Kommunale

Embedsmænd, Kommunale/Stadsarkitekt

Sygehuse

Sygehuse/Kommunens Sygehus (Kommunehospitalet)

Uddrag fra byrådsmødet den 24. maj 1928 - side 2

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 187-1928)

Indstilling fra Sygehusudvalget om, at Stadsarkitekten bemyndiges til at udarbejde en Skitse til en Udvidelse af Kommunehospitalet.

Borgmesteren gjorde opmærksom paa, at Udvalget ogsaa ønskede at faa Tilladelse til at foretage en Rejse for at se paa forskellige Hospitaler, særlig hvor der fandtes saadanne i Forbindelse med Universiteter.

K. Moustén antog ikke, det var Byraadet ubekendt, at der i de senere Aar havde været stor Pladmangel paa Kommunehospitalet, og det blev ikke bedre med Aarene. Byen var vokset en Del siden den sidste Udvidelse, og Benyttelsen af Hospitalet voksede maaske noget mere end Folketallet. Udvalget havde derfor ment at maatte forberede en Udvidelse. Der kunde være Tale om en saadan paa Hospitalets nuværende Grund, men ved Randers Landevejs Udvidelse var der taget 4 m af Grunden, hvorved Udvidelse paa det nuværende Areal vist var udelukket, og Udvalget ønskede derfor at faa en Skitse udarbejdet over Benyttelsen af Arealet Nord for Hospitalet. Desuden ønskede man Bemyndigelse til at foretage en Rejse for at se, hvorledes Hospitalerne er byggede i de senere Aar. Der vilde

saa siden fremkomme Forslag om, hvor meget og hvordan Udvidelsen skal finde Sted, og Taleren antog, at det vilde resultere i et Forslag om at bygge en ny kirurgisk Afdeling; men noget bestemt kunde ikke siges i Øjeblikket.

Borgmesteren oplyste, at Byraadet for flere Aar siden vedtog at stille Grunden Nord for Hospitalet til Raadighed til eventuelle Udvidelser af Sygehuset.

J. Chr. Møller var ikke ubekendt med, at Sygehusudvalget har næret Ønske om Udvidelse af Sygehuset, og det havde ogsaa været paa Tale i Budgetudvalget, at man ønskede den kirurgiske Afdeling udvidet. Dr. Strandgaard var dog af den Mening, at det kunde gøres betydelig billigere end det, som Udvalget paatænkte, nemlig en hel ny Afdeling til ca. 1½ Mill. Kr. eller 100000 Kr. i aarlig Rente foruden større Personale o. s. v. Taleren vilde dog ikke modsætte sig Udvalgets Ønske om at faa udarbejdet en Skitse, men maatte samtidig forlange, at der ogsaa blev lavet en Skitse over det, som Dr. Strandgaard tænkte sig, nemlig en Udvidelse af den nuværende kirurgiske Afdeling, saa den kunde gøre Fyldest i nogle Aar endnu. Taleren vidste ikke, om Stadsarkitekten særlig har befattet sig med Sygehuse; Kommunen havde hidtil haft en udmærket Sygehusarkitekt i Frimodt Clausen, og det var naturligt at lade ham udarbejde Skitserne; han havde befattet sig saa meget med den Slags Arbejde, at han vist maatte siges at have flere Forudsætninger derfor end Stadsarkitekten, og det vilde Taleren altsaa foreslaa. Angaaende en Rejse til Udlandet for at se paa Hospitaler vilde Taleren sige, at Danmarks Hospitalsvæsen vist stod saa højt, at der kunde ses tilstrækkeligt herhjemme; Udvidelsen laa tilmed saa langt frem i Tiden, at det slet ikke var givet, at det blev det nuværende Udvalg der kom til at gennemføre en saadan, og i saa Fald var Rejsen nærmest spildt. Taleren kunde altsaa ikke tiltræde dette Forslag.

Borgmesteren bemærkede, at Fabrikant Møller flere Gange havde udtalt om vort Hospitalsvæsen, at det var særdeles godt, men ogsaa meget dyrt. Men hvis nu Udvalget ved at foretage en Rejse fik at se, hvorledes man kan indrette et Sygehus langt billigere end hidtil, vilde det jo være formaalstjenligt for Kommunen. En Rejse behøvede ikke at koste særlig meget; adskillige Udvalg havde rejst meget billigt.

K. Moustén troede nok, at Frimodt Clausen havde god Forstand paa at bygge Sygehuse, men det havde Stadsarkitekten ogsaa, han havde beskæftiget sig en Del dermed, før han kom til Aarhus, og det var jo ikke saa lidt billigere at tage ham, da en privat Arkitekt skulde have flere Tusinde Kr. for et saadant Arbejde. Der var jo ikke noget i Vejen for ogsaa at lave en Tegning af det, som Dr. Strandgaard havde tænkt sig som noget midlertidigt. Naar

Forslaget ikke var fremkommen før, var Grunden vist, at den Mand, som staar i Spidsen for kirurgisk Afdeling, i Virkeligheden er en meget beskeden Mand; de fleste Overlæger vilde næppe nøjes med de nuværende Forhold. Angaaende at det ikke var givet, at det nuværende Udvalg kom til at gennemføre en Udvidelse, saa var det forsaavidt rigtigt; men Udviklingen gik jo sin Gang, den kunde man ikke standse, og man maatte følge med Tiden paa dette Omraade ligesom paa andre. Udvalget var vist ikke særlig begejstret for at komme paa Rejse, men man havde en vis Forpligtelse, hvis man skal projekttere et Arbejde til 1½ Mill. Kr., selv om det blev en Udgift paa 4-5000 Kr.

J. Chr. Møller kunde stadig ikke forstaa, at det skulde være til nogen egentlig Nytte, at Udvalget kom paa en saadan Rejse, hvis det blev et andet Udvalg, der kom til at gennemføre Forslaget. Der var nok at se paa her i Landet, f. Eks. det store Sygehus i Gentofte, Rigshospitalet o. s. v.; noget bedre fandtes næppe i Udlandet, og at man skulde bygge billigere ved at se paa andre Hospitaler tvivlede Taleren stærkt om. Det var rigtigt, at Dr. Strandgaard var en meget beskeden Mand, men han forlangte sikkert ogsaa, hvad der var nødvendigt, og hvis han kunde komme med et brugeligt Forslag, der var tilstrækkeligt for nogle Aar, vilde det være det bedste. Taleren maatte fastholde, at Arkitekt Frimodt Clausen har større Erfaring i at bygge Hospitaler end Stadsarkitekten, og hvis hans Projekt blev billigere, var Honoraret jo indtjent derved.

H. P. Christensen kunde godt tiltræde Fabrikant Møllers Forslag om ogsaa at faa lavet en Skitse af en mindre Udvidelse af den nuværende kirurgiske Afdeling. Men da det paa nuværende Tidspunkt kun drejede sig om en Skitse, var der ikke megen Mening i at antage en privat Arkitekt dertil, og selv om Stadsarkitekten udførte denne, kunde der siden tages Stilling til Spørgsmaalet om Antagelse af en Arkitekt til den egentlige Udførelse af Arbejdet. Angaaende en eventuel Rejse, saa fik man altid noget at se, der kunde gavne, enten hvorledes man skal indrette det, eller hvorledes det ikke bør indrettes. Hospitalsforholdene i Danmark var sikkert gode, men derfor kunde Udlandet godt paa enkelte Omraader have noget, som det var gavnligt at se. Naar Borgmesteren udtalte, at enkelte Udvalg rejste billigt, mente han vel dermed, at andre rejser dyrt; men det var der næppe Anledning til at drøfte, for selvfølgelig kunde man rejse langt billigere før Krigen end senere, og intet Udvalg havde næppe brugt mere end forsvarligt. Taleren vilde foreslaa at følge Udvalgets Forslag.

J. Chr. Møller var enig med H. P. Christensen i meget af det, han udtalte, og selvfølgelig kunde man godt lade Stadsarkitekten udarbejde en foreløbig Skitse, naar der ikke blev

foregrebet noget ved, hvem der skal være den egentlige Arkitekt. Men for at faa en saadan Skitse udarbejdet var det dog unødvendigt at foretage nogen Rejse, og Taleren kunde ikke stemme derfor.

M. Brammer pointerede, at naar man skal behandle en saadan Sag, maa man først gøre sig klart, hvad man vil. Hvis det var Meningen at bygge et nyt Hospital, maatte det lægges paa Pladsen ved Vilh. Meyers Vej, hvorimod en foreløbig mindre Udvidelse af kirurgsk Afdeling jo maatte ske i Forbindelse med den nuværende, eventuelt ved en Tilbygning til denne. Man maatte være klar over, hvilket af disse Projekter, man vil have, før der sker Henvendelse til en Arkitekt. Af den medfølgende Statistik fremgik, at det er gaaet noget op og ned m. H. t. Tilgangen paa Hospitalet, og en større Tilgang skyldtes vel for en Del Ambulancerne, der ofte kørte Folk til Hospitalet, uden at det var nødvendigt. Her kunde der godt skelnes lidt imellem, hvad der betyder noget eller ikke, saa man blev fri for de humoristiske Transporter, hvor det drejede sig om rene Bagateller; det mindede noget om at skyde Spurve med Kanoner. Der var meget, som taler for, at man i en saadan Sag henvender sig til en privat Arkitekt, for det var en Specialitet at bygge Hospitaler, og selv om Stadsarkitekten tidligere havde haft noget at gøre dermed, saa var det jo bekendt, at Arkitekt Frimodt Clausen havde beskæftiget sig særligt med dette baade i Aarhus og andre Steder, og at man havde været udmærket tilfreds med hans Arbejde. Tilmed havde man Følelsen af, at Stadsarkitekten var ret overbebyrdet med Arbejde, saa det kneb for hans Kontor at præstere det Arbejde, der normalt kræves af ham. Taleren vilde derfor ligesom Fabrikant Møller tilraade, at man ikke i dette Tilfælde henvender sig til Stadsarkitekten; men hvis det er Byraadets Mening at bygge et nyt Hospital ved Vilh. Meyers Vej, da henvender sig til en privat Hospitalsarkitekt og lader ham udarbejde en Skitse. Naar en saadan saa forelaa, kunde der være Tale om, at Udvalget rejser ud og ser paa Hospitaler andre Steder, om der var kommen noget frem, som bør tages med. Men for at lade en Arkitekt udarbejde en Skitse var det ikke nødvendigt, at Udvalget rejser nogen Steder hen. Det var rigtigst, at de dyreste og bedste Hospitaler fandtes i Danmark og det allerdyreste var Københavns Amts Sygehus i Gentofte, hvor hver Seng stod i ca. 30000 Kr. Man var i Danmark langt fremme med at sætte Penge i Hospitaler og drive Prisen saa højt op som muligt, og hvis man vilde se, hvor der bygges økonomisk og alligevel brugbart, maatte man rejse til Udlandet. Det var ikke altid de største og dyreste Hospitaler, der var de bedste, men der var selvfølgelig visse Krav, som maatte gennemføres.

Borgmesteren bemærkede angaaende Rejser, at da Skolekommissionen og

Skoleudvalget rejste til Finland, forelaa der Forslag derom i Byraadet, og Pengene til Rejsen blev bevilget i Forvejen. Det lød mærkeligt at høre d'Herr Møller og Brammer udtale, at man ikke burde benytte Stadsarkitekten; de burde ogsaa stille Forslag om at afskaffe Stadsingeniøren, saa man ved Anlæg af Gader skulde henvende sig til en privat Ingeniør; det vilde være konsekvent at afskaffe al den kommunale Teknik, saa kunde man vist faa det godt.

M. C. Falk fandt det ret interessant at høre Dr. Brammers Udvikling (M. Brammer: Ja, det er rart at høre en Mand, som forstaar sig paa det!). Taleren tvivlede dog noget om Dr. Brammers Forstaaelse efter at have hørt ham udtale, at Sygehusudvalget bør forbyde at bringe Folk til Hospitalet, naar de har været udsat for et Ulykkestilfælde. Men det fik han næppe noget Udvalg til at forbyde; alle blev behandlet, og hvis det kun var en lille Skade, var det jo kun godt. Det kunde vel ikke være Mening, at der ved et Ulykkestilfælde først skal sendes Bud til en privat Læge ior at spørge, om der er Anledning til at sende vedkommende paa Hospitalet. Som det gik nu, vilde det vedblive at gaa, saa længe der sad et Sygehusudvalg, der forstod sine Sager saa godt som det nuværende! Det var vel nok rigtigt, at de dyreste Hospitaler ikke altid viste de bedste Resultater, men derfor ønskede Udvalget netop at se, om der kan bygges billigere, Det var sagt, at man byggede dyrt i Aarhus, men 30000 Kr. pr. Seng var alligevel 5 Gange saa meget, som det har kostet i Aarhus. Det maatte indrømmes, at Dr. Strandgaard var en beskeden Mand, og hvis Hr. Brammer havde været Overlæge, vilde man sikkert have hørt en anden Tale. Hvad man sparede, var dog ikke altid fortjent, og hvis der nu blev bygget en Tilbygning til kirurgisk Afdeling, og der alligevel om faa Aar blev Brug for en helt ny, var Pengene til Tilbygningen nærmest spildt. Taleren havde den personlige Opfattelse, at det blev nødvendigt at bygge en helt ny kirurgisk Afdeling, for der kunde næppe bygges nogenlunde tilfredsstillende ved den gamle. Røntgenafdelingen havde i de sidste Aar udviklet sig saa stærkt, at det var ganske udelukket at nøjes med de nuværende Lokaler. Angaaende Rejser, saa foretoges der ikke mange saadanne af Aarhus Byraad, men dem, der foretoges, havde Byen sikkert Udbytte af. Afdøde Byraadsmedlem Magnus Nielsen rejste saaledes i 1904 for at se paa Forbrændingsanstalter i Tyskland, og hans Beretning havde Brolægningsudvalget haft Gavn af under Arbejdet med denne Sag, saa Resultaterne forelaa alligevel, selv om der kom et nyt Udvalg.

K. Mousten mente, at der først skulde udarbejdes Skitser, og derefter vilde Udvalget

komme med sit Forslag. Hvis Byraadet ønskede at anvende 50000 Kr. til en privat Arkitekt, kunde man jo gøre det den Dag, Arbejdet skal gennemføres. Taleren kendte ingen saadanne ambulante Behandlinger, som Dr. Brammer havde omtalt, men derimod flere Tilfælde, hvor de først var bleven behandlet og forkludret af private Læger, saa det havde været vanskeligt bagefter at behandle dem paa Hospitalet.

J. Perregaard bemærkede, at ved Ulykkestilfælde paa en Arbejdsplads var det umuligt at se, om det var et alvorligt Tilfælde, og saa maatte man dog hellere køre dem til Hospitalet end undlade det. Stadsarkitekten var ikke for Tiden overbebyrdet med Arbejde, da de kommunale Ejendomme nu var færdige, og Kontrollen med private Bygherrer, der søger Statslaan, var ogsaa omtrent ophørt, saa han havde nu god Tid til at lave Skitser. Han havde tidligere været ansat hos en Arkitekt i København, der havde en Del med Sygehusene at gøre, saa det var ikke nødvendigt at tage en privat Arkitekt dertil. Hvis der nu skulde bygges et nyt Hospital, vilde Taleren meget beklage, at der blev kostet saa mange Penge paa det militære Hospital, for der kunde nok skaffes Plads til disse Patienter paa et af Kommunens Hospitaler, og om et Par Aar var der maaske ikke mere Militær i Byen.

J. Chr. Møller syntes, at naar Dr. Strandgaard, som i Virkeligheden var den ansvarlige, havde erklæret sig tilfreds med en Tilbygning til den nuværende kirurgiske Afdeling, maatte Byraadet ogsaa kunne være tilfreds dermed. Der var dog en Forskel paa at anvende f. Eks. 300000 Kr. og 1½ Mill. Kr., og hvis en Tilbygning var tilstrækkelig f. Eks. i 5 Aar, var Pengene ikke spildt, da man saa sparede Renten af de 1½ Mill. Kr. Angaaende Borgmesterens Udtalelse om at afskedige de kommunale Embedsmænd, saa havde Taleren hverken nævnt Stadsingeniøren eller andre i den Forbindelse; men det var ikke givet, at det blev billigere at benytte Stadsarkitekten her, og det kunde næppe koste 50000 Kr. for at faa en saadan Skitse udarbejdet. Hvis det kun drejede sig om en mindre Skitse, havde Taleren ikke noget imod, at Stadsarkitekten laver en saadan, blot det ikke blev slaaet fast, at det egentlige Arbejde skal overdrages til ham. Selv om Kommunen havde de dygtigste Embedsmænd, var det næppe klogt i alle Tilfælde at overlade alt til dem; det gjorde man f. Eks. ikke ved Belysningsvæsenet.

Andr. Bitsch erindrede om, at da Byraadet i sin Tid behandlede et nyt Reglement for de gamles Hjem, hvor Udvalget under visse Forudsætninger skulde være medbestemmende om, hvem der skulde indlægges paa Sygeafdelingen, protesterede Dr. Brammer stærkt

derimod og hævdede, at det kunde kun Lægerne bestemme. Nu holdt Doktoren paa det modsatte, og det maatte kaldes en mærkelig Logik.

M. Brammer havde ikke sagt noget i den Retning, som Hr. Bitsch anførte, men kun nævnt, at der blev bragt flere til ambulant Behandling paa Hospitalet end nødvendigt, og Grunden var vel den, at man havde faaet et Redningskorps, der var meget ivrig for at vise sin Nytte. Naar Borgmesteren holdt paa, at Stadsarkitekten væsentlig skulde projektere Kommunens Arbejder, saa var det i Strid med, hvad der blev sagt ved hans Ansættelse, at han skulde være Konsulent for Byraadet og Udvalget og udtale sig om arkitektoniske, æstetiske og tekniske Krav ved Byggeriet. Men det havde aldrig været Meningen, at han alene skulde være Arkitekt for alt det, som Kommunen bygger, og det vilde ogsaa være meget uheldigt og skadeligt for Byen, om en enkelt Mand saaledes kom til at sætte sit Præg paa alle Kommunens Bygninger. Angaaende den foreliggende Sag, saa havde det været naturligt, om der havde foreligget en Udtalelse fra Lægeraadet derom, og endvidere vilde det være rart for Byraadet at vide, hvorledes man tænker sig den nuværende kirurgiske Afdeling anvendt, saafremt der skal bygges en ny. Disse forskellige Ting burde oplyses først.

Borgmesteren svarede hertil, at hvis Dr. Brammer var en Ven af Tanken om et Universitet i Aarhus, vilde han næppe modsætte sig Forslaget. Skulde Hospitalet drives i Forbindelse med et Universitet, maatte der forskellige Klinikker til, og de skulde ogsaa have Plads i en Bygning. Fabrikant Møller havde hidtil været kølig overfor Spørgsmaalet om et Universitet, selv om han havde arbejdet derfor. Udvalget maatte selvfølgelig se paa, hvorledes et Hospital kan drives i Forbindelse med et Universitet, saa det kan være parat til at tage imod Undervisningen. Angaaende Stadsarkitektens Arbejde, saa var han netop i høj Grad Konsulent for Byraadet og havde været det i al den Tid, Kommunen og private havde bygget. Det var ikke alle, som kaldte sig Arkitekter, der var dygtige, og Stadsarkitektens Kontor havde rettet mange af de værste Fejl i de senere Aar, saa hvis Kommunen ikke havde haft ham, havde man nu haft en grim By. De Bygninger, som Stadsarkitekten til Dato havde bygget for Kommunen, kunde man ogsaa være bekendt at vise frem.

M. C. Falk havde ikke hørt Dr. Strandgaard erklære sig tilfreds med en mindre Tilbygning til kirurgisk Afdeling; men selv om det ogsaa kunde gaa i nogle Aar med en saadan, var der andre Virksomheder paa Hospitalet, som i høj Grad kræver Udvidelse, og man maatte se paa det hele. Angaaende Anvendelse af den gamle Bygning, kunde Udvalget næppe svare derpaa nu, da man først maatte se paa Forholdene andre Steder. Hvad Statistiken angik,

saa havde man for at aflaste kirurgisk Afdeling maattet bringe Liggedagene for Patienterne stærkt ned, men der var jo en Grænse, som man ikke kunde komme under.

Vald. Pedersen kunde tiltræde Udvalgets Forslag og vilde i det hele taget nødig gaa imod noget, som drejede sig om de syge, for de var paa en Maade de fattigste af alle Mennesker. Taleren vilde dog nævne et Forhold, som blev fremdraget ved Budgetbehandlingen, og som maaske var noget medvirkende til Pladsmangelen, nemlig at Overlægerne vilde raade alene hver for sin Afdeling med Udelukkelse af alle andre i Stedet for at se paa Hospitalet som et Hele, de er fælles om, og det var noget Skyld i, at der paa nogle Steder var Pladsmangel. Udvalgenes Rejser var der næppe Anledning til at komme ind paa her. Angaaende at man vil gøre Stadsarkitekten til et uundværligt Onde i Aarhus Kommune, saa skulde Taleren ikke komme nærmere ind derpaa, men vilde i hvert Fald ikke skrive under paa, at han har Æren for, at Aarhus er en pæn By; her behøvede man blot at se paa Vennelyst. Det var vel rigtigt nok at han kontrollerer, at private bygger ordentlig; men der blev ganske vist sagt, at en stor Del af Tegningerne bliver lavet paa Stadsarkitektens Kontor, og saa var Kontrollen jo let (J. Perregaard; Det passer ikke!). Ja, maaske passer det ikke mere, men Arkitektforeningen paastaar i hvert Fald, at de har Beviser for, at noget saadant har fundet Sted, f. Eks. ved Musikkonservatoriet.

J. Perregaard havde været Formand for Udvalget i 3 Aar, og i de 3 Aar. var der ikke lavet en privat Tegning paa Stadsarkitektens Kontor. Hvad der eventuelt lavedes hjemme, kunde Taleren ikke have Ansvar for.

J. Chr. Møller vilde gøre Borgmesteren opmærksom paa, at han havde gjort et stort Arbejde for et Universitet i Aarhus, maaske større end de fleste andres, og Taleren kunde derfor ikke finde sig i, at Borgmesteren fremsætter en saadan Udtalelse i Aarhus Byraad.

M. C. Falk forstod ikke rigtig Vald. Pedersens Bemærkninger om Forholdene paa Hospitalet. Taleren havde i hvert Fald aldrig mærket noget til Rivninger mellem Overlægerne, saa det gik ud over Patienterne eller det Antal, der kan indlægges, og hvis det var Tilfældet, burde det hurtigst mulig paatales.

Vald. Pedersen havde ikke anket over Administrationen som saadan og heller ikke sagt, at det gik ud over de syge; men der kunde være lidt bedre Samarbejde mellem Overlægerne om Benyttelsen af de forskellige Afdelinger.

Borgmesteren var ikke interesseret i Vald. Pedersens Fantasier.

Vald. Pedersen var heller ikke interesseret i Borgmesterens Despoti, for man kunde ikke altid bestemme det hele selv og afvise alle andre, det skadede Partiet, og det skadede ogsaa at afvise Hjælp fra anden Side, for Partiet alene kunde ikke løfte Universitetssagen.

J. Chr. Møller oplyste, at Dr. Strandgaard havde fremsat den nævnte Udtalelse ved Budgetbehandlingen. Taleren beklagede, hvis Sygehusudvalget fastholder Forslaget, som det foreligger, i saa Fald maatte den borgerlige Gruppe stemme imod det.

K. Moustén forstod Fabrikant Møller saaledes, at han særlig var imod Udvalgets Rejse. Taleren var ikke meget interesseret i at komme paa Rejse, men Udvalget havde en Pligt til at sætte sig ind i de Forhold, der har Interesse for Sygehuset. Den omtalte Tilbygning til kirurgisk Afdeling var vist udelukket, efter at Randers Landevej havde taget 4 m af Grunden, men det kunde man jo se paa, naar der kom Skitser frem.

Indstillingen vedtoges med 13 Stemmer mod 7.

